

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Instructional Leadership Composition of Basic Education School Administrators

ภคพร เลิกนอก¹ และ เอกราช โขจิตพิมานเวช²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2}

Phakcapohn Loeknok¹ and Ekkarach Kositpimanvach²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus^{1,2}

Corresponding Author, E-mail: Tookatoon_z@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความเหมาะสมและสามารถพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาได้มากที่สุด ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษา เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้นสามารถขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะงานวิชาการที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ โดยกระบวนการนำ โน้มน้าวของผู้บริหารสถานศึกษา ในการสร้างเป้าหมายความสำเร็จร่วมกันของสถานศึกษา โดยศึกษา สังเคราะห์องค์ประกอบจากนักวิชาการ นักการศึกษาที่ได้ทำการศึกษาไว้แล้ว ทำให้ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ ได้องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2)การพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 3)การนิเทศ กำกับ ติดตาม วัดและประเมินผล 4) การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร และ 5) การมีวิสัยทัศน์

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

* ได้รับบทความ: 31 มกราคม 2565; แก้ไขบทความ: 23 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2565

Received: 31 January 2022; Revised: 23 June 2022; Accepted: 29 June 2022

Abstract

This academic article aims to present about the composition of instructional leadership of basic education school administrators which are proper and can be effectively adopted to improve academic affairs in school. Instructional leadership is vastly important for school improvement because it plays important role in driving and persuading teachers to teach students effectively. According to the academic studies about school administrators' techniques to lead and persuade the personals to set achievement goal together, there are 5 elements of composition including 1) curriculum and educational management 2) developing learning environment and culture 3) supervision, monitoring, inspection, and evaluation 4) personal development and 5) vision

Keywords: Composition; Instructional Leadership; Basic Education School Administrators

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบัน โลกอยู่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันกันอย่างสูง ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้รับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่และมีบทบาทในการทำหน้าที่อบรมถ่ายทอดวิชาการแก่เด็กและเยาวชน สถานศึกษาจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะการนำแบบผู้นำแบบมืออาชีพ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาในสถานศึกษาจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นมากมายและสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดีด้วยการพูดนำ ปฏิบัตินำ และจัดระบบนำไปสู่การพัฒนาตนเอง คิดได้เอง ตัดสินใจได้เองของผู้ร่วมงาน ผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาวิชาชีพอยู่ตลอดเวลาและหากสถานศึกษามีผู้บริหารที่ดี มีความเป็นมืออาชีพ มีประสิทธิภาพสามารถเชื่อมความสัมพันธ์กันกับสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ

ผู้นำ เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอด สวัสดิภาพและสันติสุขของสังคมและประเทศชาติทั้งหมด นอกจากนี้ผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรและการพัฒนาในทุกระดับทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น ในระดับองค์กรมีการยอมรับกันว่าความสำเร็จขององค์กรไม่ว่าจะเรียกว่า “การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล” ในการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำทางด้านการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษานั้นการจัดการศึกษาของประเทศชาติก็เช่นกันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยผู้บริหารจึงจะทำให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ นอกจากนี้ ผู้บริหารการศึกษาต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ การศึกษาจึงจะเจริญก้าวหน้าและประสบผลสำเร็จ

ความหมายของภาวะผู้นำ

เนตรพัฒนา ยาวีราช (2552 : 1) ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่นโดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่นเป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำเป็นผู้มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก หรือสั่งการบังคับบัญชา ประสานงาน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่เพื่อให้กิจการงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ความเป็นผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความสามารถในการใช้ศิลปะในการจูงใจให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเต็มใจ

ณัฐพันธ์ เชนนันท์ (2551 : 112) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถ ที่ผู้ใช้อำนาจที่มีในการชักจูงให้กลุ่มมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

พรสวัสดิ์ ศิริศาสนันท์ (2555 : 4) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การแสดงออกทางภาวะ ผู้นำที่ไม่จำเป็นต้องคงตัวตลอดเวลา เพราะภาวะผู้นำจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับภาวะผู้ตาม และสถานการณ์ ในขณะนั้น ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ผู้ตามที่แตกต่างกัน ผู้นำอาจจะต้องแสดงภาวะผู้นำที่แตกต่างกัน หรือในสถานการณ์หนึ่งบุคคลหนึ่งอาจแสดงภาวะผู้นำ เมื่ออยู่ในอีกสถานการณ์หนึ่งบุคคลนั้น อาจอยู่ในฐานะผู้ตามก็ได้

ดาฟท์ (Daft) (2003 : 5) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่าง ผู้นำ (Leader) และผู้ใต้บังคับบัญชา (Followers) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared Purposes)

เฮอร์เชย์ และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard) (1993 : 94) ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ใช้อำนาจเหนือบุคคลอื่น หรือกลุ่มในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้อิทธิพล อำนาจ ในการจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็นและความต้องการของตนด้วยเพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือองค์การตามที่กำหนดไว้ด้วยความเต็มใจ

ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

โกศิษฐ์ เปลรินทร์ (2552 : 60) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่าหมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนการพัฒนา นักเรียน การพัฒนาครู และการส่งเสริมบรรยากาศสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมการเรียนรู้

รุ่งนภา นุตราวศ์ (2552 : 57) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำทางวิชาการและมีความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานและหลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนา

คุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตัดสินใจในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับบริบทความต้องการของโรงเรียน นอกจากนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบตรวจสอบและประกันคุณภาพเป็นข้อมูลในการตัดสินใจและปรับปรุงการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ต่อไป

อัศนีย์ สุกิจใจ (2552 : 39) กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการบริหารงานวิชาการในเรื่องต่อไปนี้ การบริหารจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การวัดประเมินผลและวิจัย การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

Coleman และ Adams (1997 : 194-200) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีความรู้ 2) มีความเข้าใจในภาระงาน และ 3) มีทักษะที่เหมาะสมกับการเป็นผู้ที่มีความรู้ ในที่นี้หมายถึง มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา กลวิธีการสอน การบริหารงานวิชาการและการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรรู้คือ ความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและจุดอ่อนจุดแข็งของนักปรัชญาแต่ละคนการมีความเข้าใจภาระงานของผู้นำทางวิชาการประกอบด้วยการทำกับดูละ นิเทศ และประเมินผล การจัดการเรียนการสอนพัฒนาบุคลากร พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ ทำวิจัยส่งเสริมบรรยากาศ และเจตคติที่ดีในโรงเรียน และสัมพันธ์กับชุมชน การมีทักษะที่เหมาะสมกับทักษะที่จำเป็นสำหรับภาวะความเป็นผู้นำทางวิชาการที่ต้องมี คือการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและเทคนิคในการทำงาน ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ประกอบไปด้วยการสื่อสารการโน้มน้าวสร้างแรงจูงใจ การตัดสินใจแก้ปัญหา และการจัดการกับข้อขัดแย้งส่วนเทคนิคในการทำงานประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การเตรียมการวางแผนการสังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

Kaiser (2000 : 33) กล่าวถึงผู้นำทางวิชาการหมายถึง เป็นผู้ที่มี 1) มีความรู้ความเข้าใจทฤษฎีปรัชญาของหลักสูตรต่าง ๆ ของสถานศึกษา 2) มีความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนแบบต่างๆ 3) สนับสนุนให้ครูใช้นวัตกรรมการสอน 4) เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ 5) สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียน 6) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 7) นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในการนำทางการศึกษา ถ้าตัดสินใจที่นำพาให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในด้านวิชาการที่กำหนดไว้ได้โดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา

ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการ

เชลล์ (Chell, 2001 : 5) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ทำหน้าที่บริหารงานภายในสถานศึกษาและเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู ตลอดจนมีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา การศึกษาถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นหนทางหนึ่งอันจะนำไปสู่การสร้างควมมีประสิทธิภาพเป็นเลิศของสถานศึกษา

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2553 : 190) กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อการสร้างความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจ และประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

รุ่งแก้วแดง (2543 : 278) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนว่าภาพลักษณ์ของผู้บริหารจะต้องเปลี่ยนไป ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ที่เข้มแข็งเพื่อปฏิบัติการบริหารโรงเรียนไปสู่ความมีประสิทธิภาพโดยการเสริมพลังผู้บริหารโรงเรียนให้มีโอกาสใช้ความเป็นผู้นำอย่างเต็มศักยภาพ และหันมาทุ่มเทให้กับงานบริหารโรงเรียน เป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูและนักเรียนก็จะมาขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษา เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้นสามารถขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะงานวิชาการที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ โดยกระบวนการนำ โฉมหน้าของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างเป้าหมายความสำเร็จร่วมกันของสถานศึกษา

สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2553) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง พฤติกรรมการกระทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ในการชี้นำหรือโน้มน้าวจูงใจข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้าใจและเกิดความตระหนักในการรวมพลังและประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการกิจหลักของสถานศึกษาประกอบด้วยพฤติกรรม 7 ด้าน ดังนี้ 1) การอำนวยความสะดวกในการพัฒนาวิสัยทัศน์ 2) การนิเทศและติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ 3) การสร้างความมั่นใจในเกณฑ์การประเมินผล 4) การใช้เทคโนโลยีและข้อมูลที่หลากหลายในการพัฒนา 5) การสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 6) การสร้างและพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำของบุคลากร และ 7) การเสริมสร้างความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง

อัปเบน และฮิวส์ (Ubben and Hughes) (1987 : 97-99) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ 7 ด้าน ดังนี้ 1) การทำงานตามเวลาที่กำหนด 2) การจัดบรรยากาศที่ดีของโรงเรียน 3) การมุ่งเน้นทางวิชาการ 4) การคาดหวังต่อคณะครูและผลการปฏิบัติงานของครู 5) การทำงานด้านหลักสูตร 6) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 7) การประเมินผลและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน

ฮอลลิงเจอร์และเมอร์ฟี (Hallinger and Murphy) (2009 : 221 - 224) ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไว้ 3 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

ด้านที่ 1 การกำหนดภารกิจ ของโรงเรียน (Defining the School Mission) ประกอบด้วย องค์ประกอบ (1) การกำหนดเป้าหมายของ โรงเรียน (Framing School Goals) (2) การสื่อสารเป้าหมายของ โรงเรียน (Communicating School Goals)

ด้านที่ 2 การจัดการด้านการ เรียนการสอน (Managing Instructional Program) ประกอบด้วย องค์ประกอบ (1) การนิเทศและการ ประเมินผลด้านการสอน (Supervising and Evaluating Instruction) (2) การประสานงานด้านการใช้ หลักสูตร (Coordinating Curriculum) (3) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน (Monitoring Student Progress)

ด้านที่ 3 การส่งเสริมบรรยากาศทาง วิชาการของโรงเรียน (Promote School Climate) (1) การคุ้มครองเวลาในการสอน (Protecting Instructional Time) (2) การเอาใจใส่ดูแลครูและนักเรียนอย่าง ใกล้ชิด (Maintaining High Visibility) (3) การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู (Providing Incentives for Teachers) (4) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ (Promoting Professional Development) (5) การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้าน วิชาการ (Enforcing Academic Standards) (6) การจัดให้มีสิ่งที่ส่งเสริมสภาพการ เรียนรู้ (Providing Incentives for Student)

ดวงกลมม เปียทอง (2556 : 167) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออก ได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่ามียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญรวม 10 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารหลักสูตรและการสอน 2) ทักษะการบริหารของผู้นำ 3) ความสามารถในการบริหารของผู้นำ 4) บทบาทผู้นำของผู้บริหาร 5) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 6) การสร้างความสัมพันธ์ภาพของผู้นำ 7) การพัฒนาครู 8) การพัฒนานักเรียน 9) การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 10) และความสำเร็จของผู้บริหาร

ทัศนีย์ มณีวรรณ (2564 : 591) ได้ทำการศึกษา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาของ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคดิจิทัล พบว่าการภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ผู้นำแบบดิจิทัล 2) การสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

4) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี 5) การสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย
6) การนิเทศ กำกับ ติดตาม วัดและประเมินผลด้วยเทคโนโลยีและวิธีการพัฒนา

เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์ (2560 : 21) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิต ระดับประถมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ จากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การพัฒนาวิชาชีพครู 2) การกำหนดเป้าหมายและสร้างเป้าหมายร่วมกัน 3) การกำกับติดตามและสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน 4) การพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมของโรงเรียน 5) การรักษาความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง

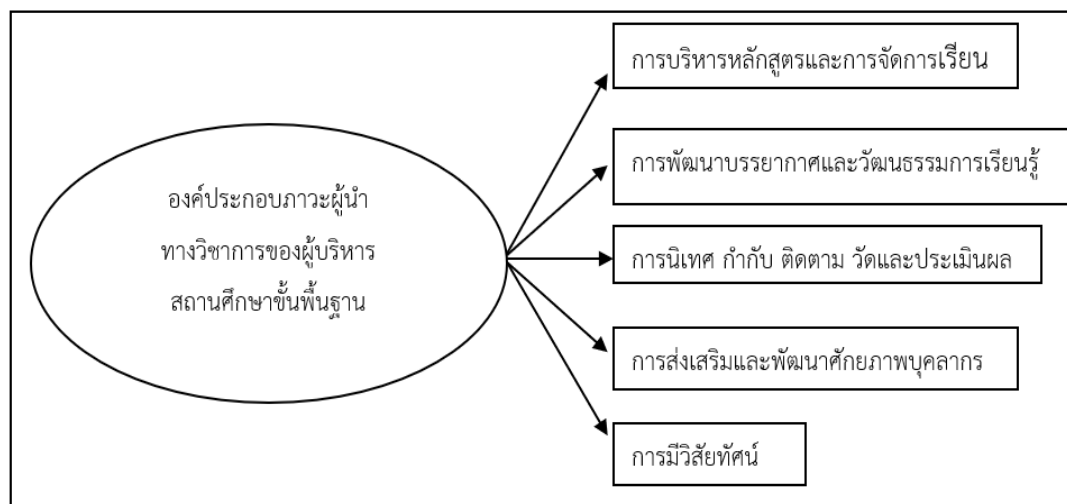
อัศนีย์ สุกิจใจ (2552 : 42) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ ในจังหวัดนครสวรรค์ และสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการหลักสูตร 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5) การวัดประเมินผลและวิจัย 6) การนิเทศการศึกษา 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน

วิเชียร ทองคลี (2562 : 242) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย 2) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการทำงาน 3) การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้

กรรณิกา นาคคำ (2558 : 189) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มี 8 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจการเรียนรู้ 2) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพครู 4) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 5) การบริหารจัดการสถานศึกษา 6) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 7) การบริหารตนเอง ทีมงาน และชุมชน 8) การจัดโปรแกรมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

วันเผด็จ มีชัย ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ทำการศึกษาตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย 2) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 3) ด้านการบริหารจัดการเรียนการสอน 4) ด้านการนิเทศการศึกษา 5) การพัฒนาครู 6) การส่งเสริมบรรยากาศ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

จากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของนักวิชาการและนักการศึกษา สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาผู้ศึกษาได้เลือกภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความถี่ตั้งแต่ 5 ขึ้นไป มากำหนดเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งในครั้งนี้ ได้องค์ประกอบใหม่ของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้ 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม วัดและประเมินผล 4) การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร 5) การมีวิสัยทัศน์

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ ในการนำทางการศึกษา กล่าวตัดสินใจที่นำพาให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในด้านวิชาการที่กำหนดไว้ได้โดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษา เพราะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานั้นสามารถขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะงานวิชาการที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ โดยกระบวนการนำ โน้มน้าวของผู้บริหารสถานศึกษา ในการสร้างเป้าหมายความสำเร็จร่วมกันของสถานศึกษา โดยองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ผลสำเร็จหรือเป้าหมายของสถานศึกษานั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ

คือ 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้
3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม วัดและประเมินผล 4) การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร
5) การมีวิสัยทัศน์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). หลักสูตรพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ
สำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และ
บุคลากรทางการศึกษา.
- กรรณิกา นาคคำ. (2558). รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11(1), 189-196.
- โกศิษฐ์ เปลรินทร์. (2552). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.
(ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดวงกมล เปียทอง. (2556). รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์น
เอเซีย*, 3(1), 164-172.
- ทัศนีย์ มณีวรรณ. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคดิจิทัล.
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., 9(2), 591-604.
- เนตรพัฒนา ยาวีราข. (2552). ภาวะผู้นำและผู้นำเชิงกลยุทธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: บริษัท
ทริปเพิ้ล กรุ๊ป จำกัด.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: บริษัท วี.พริ้นท์.
- เพ็ญพักตร์ ภูศิลป์. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสาธิต ระดับประถมศึกษา
ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสาร มสค สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 13(1), 19-37.
- วันเผด็จ มีชัย. (2554). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดขอนแก่น. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*
5(2), 79-85.
- วิเชียร ทองคลี. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 13(3), 231-248.

อัศนีย์ สุกิจใจ. (2552). รูปแบบการพัฒนากาเวผู้นำเชิงวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียน
วิถิพุทธในจังหวัดนครสวรรค์. (ดุขฉินิพนธ์สาขาพุทธบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬา
ลงกรณราชวิทยาลัย.

Coleman, D. & Adam, R.C. (2000). Establishing construct validity and reliability for the
NAESP professional development Inventory, Journal of Personal.

Daft, R.L. (2003). Management. New York: Thomson.

Hallinger and Murphy. (2009). Assessing the Instructional Management Behavior of
Principals.

Kaiser, S.M. (2000). Mapping the learning organization: Exploring a model of learning
organization. Dissertation. Louisiana State University. U.S.A.

Larry W. Ubben, Gerald C., and Hughes. (1987). The Principal : Creative leadership for
effective schools. Boston: Bacon.